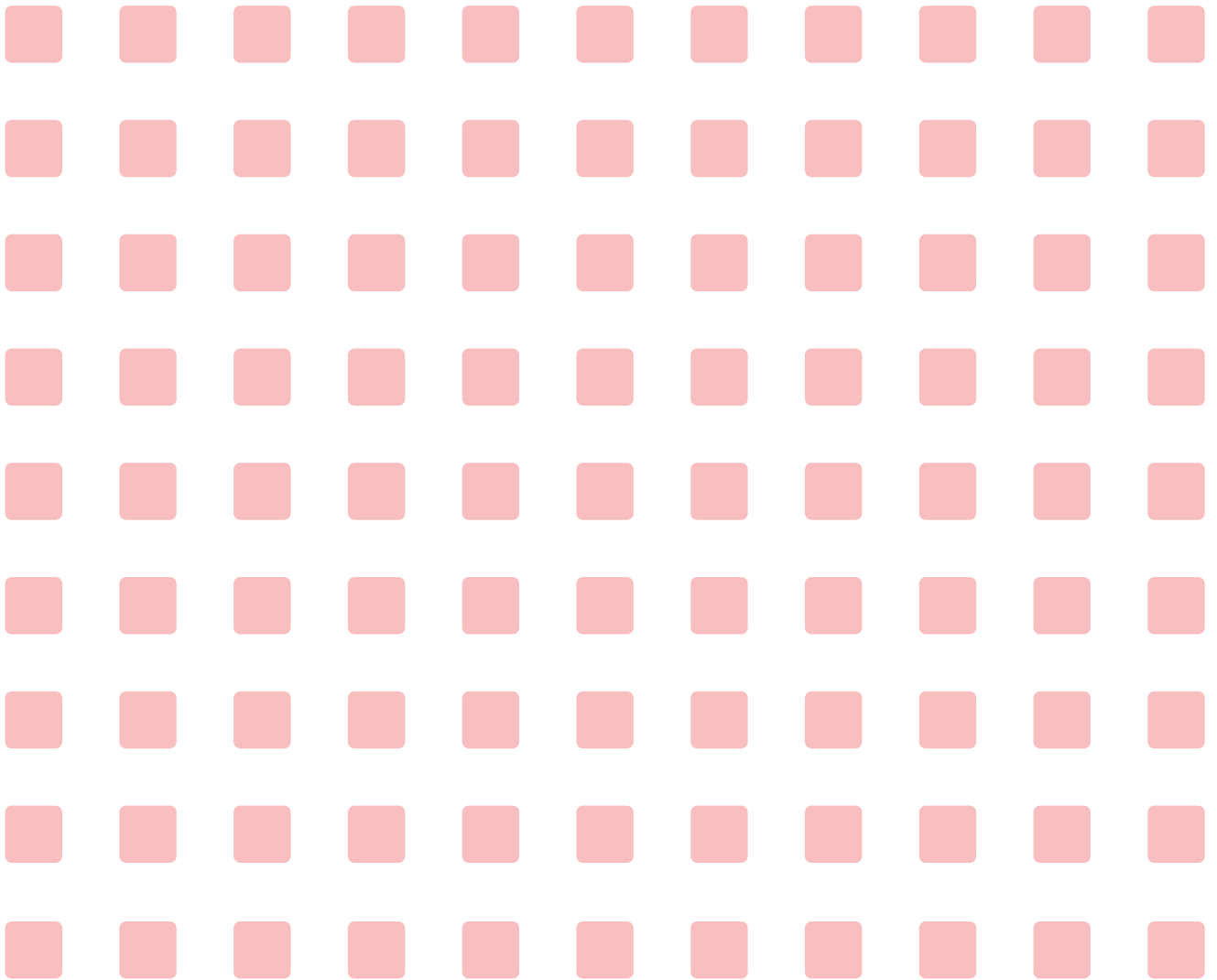

Konjunkturutsiktene

1. Økonomisk overblikk
2. Konjunkturvurdering
3. Arbeidsmarkedet
4. Boligmarkedet og byggenæringen

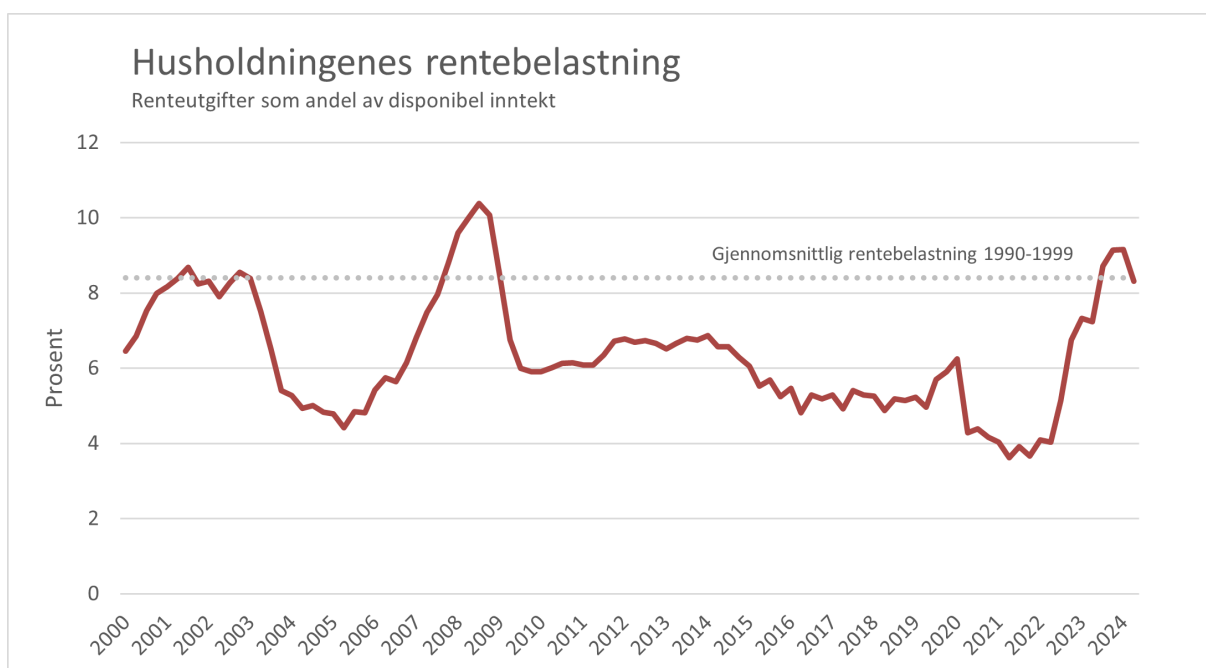

1. Økonomisk overblikk

Utviklingen i 2024 er preget av et høyt rentenivå og en prisstigning som særlig i de første månedene av året var høyere enn vanlig. Innstramningen i pengepolitikken har bidratt til en økning i arbeidsledigheten. Renteutgiftene til husholdningene har økt langt mer i Norge enn i andre europeiske land. Både prisstigningen og rentehevingene rammer skjevt, og det er særlig grupper som fra før har dårlig økonomi som er utsatt. Matvareprisene har økt betydelig 2024, noe som rammer de med svakest økonomi hardest. Samtidig ser det nå ut til at det i år blir en betydelig reallønnsvekst, etter flere år med stillstand. Det private konsumet er nå på vei opp, etter at det gikk ned i 2023. Våre prognoser viser at veksten vil ta seg opp og økningen i ledighet flater ut. At ledigheten biter seg fast innebærer at svake grupper vil fortsatt slite med å komme seg inn på arbeidsmarkedet. Det øker behovet for en aktiv, målrettet arbeidsmarkeds- og kompetansepolitikk.

1.1 Lavt privat konsum, men utsikter til reallønnsvekst

Folk har nå en rentebelastning som ligger på det høyeste nivået siden bankkrisen¹. Husholdningenes renteutgifter som andel av disponibel inntekt er nå på nivå med gjennomsnittet på 1990-tallet. Høyere rente slår ut hardere i Norge enn i andre land siden nordmenn har høyest gjeld og de fleste har flytende rente.

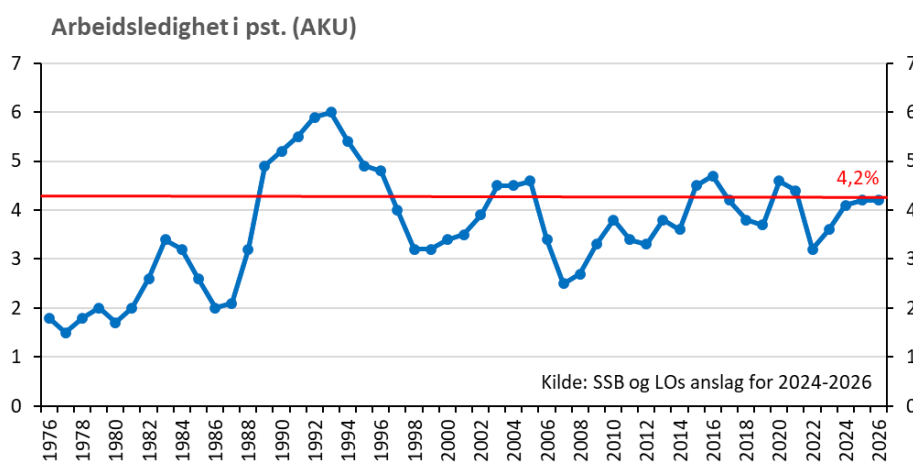
Figur 1.1: Husholdningenes rentebelastning (SSB)

¹ Per 3. kvartal 2023 ligger rentebelastningen på 9,9 prosent.

Resultatet av årets lønnsoppgjør innebar en ramme på 5,2 prosent i frontfaget. Med utsikter til lavere prisstigning enn på lenge ligger det igjen an til reallønnsvekst for brede grupper i 2024. Det bidrar til at det private konsumet ser ut til å øke noe etter fallet i 2023.

1.2 Økende arbeidsledighet og økende inkluderingsutfordring

Arbeidsløsheten er på vei opp, og har økt med 30 000 personer siden april i 2022. Våre prognoser viser at ledigheten kommer til å bite seg fast på over 4 prosent i flere år framover. I media ser vi en del bankøkonomer og økonomikomentatorer som hevder at arbeidsledigheten nå er «svært lav i et historisk perspektiv». Det stemmer ikke. Ledigheten er nå høyere enn gjennomsnittet på 2010-tallet, og den har i lange perioder vært klart lavere enn den er nå. Det er kun i store nedgangsperioder fra negative sjokk vi har opplevd markant høyere ledighet. Denne gangen er det den økonomiske politikken som har skapt økt ledighet sammen med dyrtiden fra økte importpriser - både direkte og indirekte, som de økte strømprisene er et eksempel på.

Figur 1.2. Arbeidsledighet i prosent. AKU. (SSB og LOs anslag)

Også norske kommuner merker de høye rentene, og mange kommuner har varslet at dette vil føre til innstramning i kommunebudsjettet. Dette er særlig bekymringsverdig i en tid da arbeidsløsheten er på vei opp, og vi fortsatt har mange som står utenfor arbeidslivet og er avhengige av ulike former for tiltak for å ikke bli stående utenfor. Svekkede kommunebudsjetter vil svekke inkluderingsarbeidet som pågår i kommunene. Det vil også kunne bidra til en generell innstramning i hele økonomien.

Blant personene som står helt eller delvis utenfor arbeidslivet er det en betydelig andel som har behov for tett oppfølging, norskopplæring, annen kompetanseheving, helsehjelp mm. for å kunne få fotfeste i arbeidslivet. At de som står utenfor arbeidslivet over tid har blitt stående lenger unna, understreker at inkluderingsarbeidet er krevende.

Norges Bank beskriver de siste årenes arbeidsmarked som "stramt". Vi mener at et arbeidsmarked med lav ledighet tvert om er en unik mulighet til å bruke en aktiv arbeidsmarkedspolitik til å inkludere flere av de som står utenfor arbeidslivet, slik at vi faktisk kan oppnå målet om full sysselsetting. Et "stramt" arbeidsmarked betyr at det finnes muligheter for nyankomne ukrainske flyktninger og for unge som ikke er i jobb eller utdanning. Men det forutsetter en aktiv politikk, og slike tiltak koster penger. Så lenge renten holdes høy vil

arbeidsledigheten fortsette å øke og som en konsekvens blir det vanskeligere å lykkes med å inkludere flere i arbeidslivet.

Høy sysselsetting og lav arbeidsløshet er et overordnet mål i den økonomiske politikken og krever et "stramt" arbeidsmarked. Arbeidsløsheten skal ikke brukes som et virkemiddel for å få ned inflasjonen. Den økonomiske politikken må spille på lag med lønnsdannelsen for å holde flest mulig i jobb og sikre arbeid til alle. For Norges Bank må dette bety å føre en rentepolitikk som legger til grunn en lang tidshorisont for inflasjonsmålet når den økte inflasjonen har opphav i utlandet. På den måten skånes arbeidsmarkedet, og lønnsdannelsen får tid til å virke. For statsbudsjettet betyr dette å kompensere for dyrtiden og prioritere de svakeste.

«Ved kostnadssjokk og redusert kjøpekraft bør finanspolitikken bidra til å dempe belastningen for sårbare grupper. For at de svakeste i arbeidsmarkedet i større grad skal henge med i inntektsutviklingen, vil det først og fremst være viktig med et høyt sysselsettingsnivå og en velfungerende arbeidsmarkeds- og kompetansepolitikk, slik at flere kommer i jobb. Finanspolitikken må derfor støtte opp under et høyt sysselsettingsnivå.»

Kilde: NOU 2023: 30 Utfordringer for lønnsdannelsen og norsk økonomi (Frontfagsutvalget – Holden 4)

Norges Bank hevder at den tar hensyn til arbeidsledigheten, og argumenterer med at om den kun ønsket å få inflasjonen raskest mulig ned ville den holdt renta høyere over lengre tid. Hvis inflasjonen skulle komme ned til målet på to prosent betydelig raskere enn det nå ligger an til, måtte renta vært satt opp langt høyere enn dagens rentenivå, med svært skadelige virkninger på norsk økonomi. Sånn sett har Norges Bank rett. Inflasjonen har imidlertid i stor grad vært drevet av forhold som sentralbanken ikke kan påvirke, og kommer derfor også ned samtidig som andre land. Det er derfor nødvendig at Norges Bank har en enda lenger tidshorisont slik at vi unngår at ledigheten biter seg fast på dagens nivå. Våre prognoser viser at det vil ta litt lenger tid enn tidligere antatt før inflasjonen faller helt ned til målet på 2 prosent. Det skyldes blant annet økte matvarepriser og husleier noe som ofte tas ut av inflasjonsmålet. Men prognosene våre viser at lønnsdannelsen vil bidra til å få inflasjonen ned på sikt, det er ikke nødvendig å bruke pengepolitikken til å øke arbeidsledigheten i den situasjonen vi står i nå.

I vår konjunkturanalyse har vi lagt til grunn moderat vekst i offentlig konsum og investeringer. Samtidig tror vi at Norges Bank kommer til å redusere renta de neste årene slik de legger til grunn i sin rentebane. Det betyr likevel en høyere rente enn vi mener det er grunnlag for. Det vil bidra til høyere ledighet og lavere sysselsetting, men er altså ikke nødvendig for å bringe inflasjonen ned på sikt.

Det innebærer at det vil være rom for økt offentlig pengebruk for å motvirke arbeidsløshet og bidra til økt inkludering i arbeidslivet. Det er særlig viktig på grunn av problemene med økte rentekostnader for kommuneøkonomien. En noe mer ekspansiv økonomisk politikk vil i svært liten grad bidra til økt prisvekst, men kan redusere ledigheten og øke deltagelsen i arbeidslivet for grupper som i dag sliter med å komme seg inn.

Som illustrasjon på dette viser vi til vår utgave av Konjunkturutsiktene 1-2024, der vi i boks 2.2 «Økt handlingsrom og behov for finanspolitikk» viste at en forholdsvis kraftig økning av offentlig konsum og offentlig investeringer (18 mrd kroner i 2024 og 38 mrd kroner i 2025) ville bidra til økt vekst og lavere ledighet, samtidig som inflasjonen ville blitt omtrent uendret. SSB gjør en

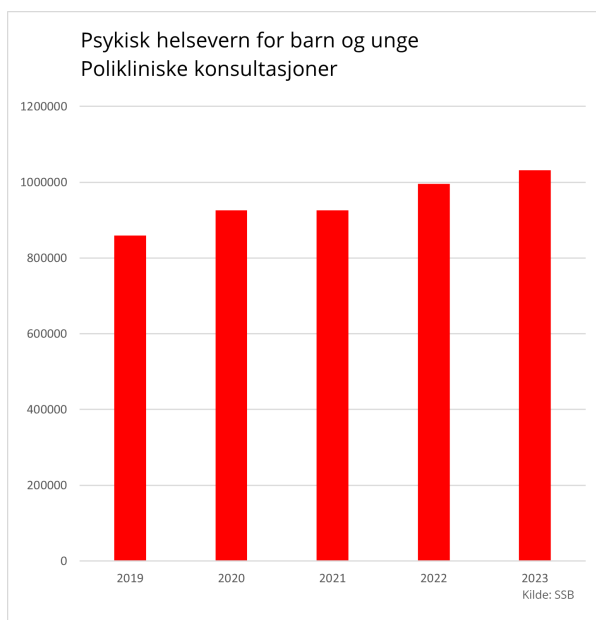
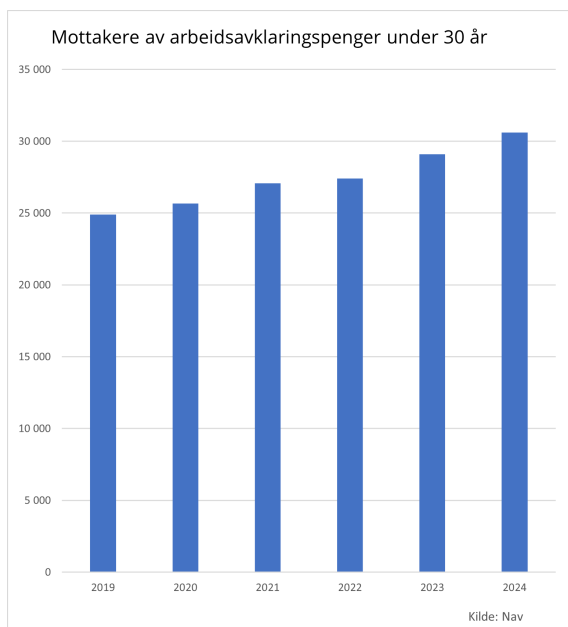
tilsvarende øvelse i sine Økonomiske analyser 3-2024. Her øker de statens utgifter med 30 mrd. Effekten på inflasjonen er i deres analyser et sted mellom 0,1 – 0,2 prosentpoeng.

En svakere krone vil bidra til å holde inflasjonen noe over målet i Norge i 2025 og 2026. Norge har ikke et mål for kronkursen, og det er usikkert om den svekkelsen man har sett det siste året er en varig trend eller om kronen vil styrke seg noe i årene som kommer. Den norske og svenske kronen har hatt en relativt lik utvikling siden nyttår, til tross for en økende renteforskjell. Vår vurdering er at den norske rentesettingen skal settes ut fra norske økonomiske forhold og ikke for å opprettholde et valutakursmål - hverken eksplisitt i forskriften til Norges Bank eller implisitt som enkelte synes å tolke dagens forskrift.

1.3 Behov for ungdomspakke

Mange unge sliter med å etablere seg i arbeidslivet. Årsakene er sammensatte, det handler om kompetanse, psykiske helseutfordringer, generelle mestringsproblemer og det er kapasitetsproblemer i NAV. Mange opplever svært dårlig råd og et vanskelig boligmarked. Arbeidsledsheten blant 15 – 24-åringer har økt fra 10,8 prosent til 13,8 prosent fra 2. kvartal 2023 til 2. kvartal 2024.

Folkehelseinstituttet rapporterer om en rekke trender over tid. Det har vært en økning i selvrapporterte psykiske plager blant ungdom og unge voksne. Dette gjelder spesielt tenåringsjenter. Det har også vært en økning i andelen barn og unge som har vært i kontakt med primær- og spesialisthelsetjenesten grunnet psykiske problemer. 50 000 unge under 30 år er registrert med nedsatt arbeidsevne hos NAV, og andelen har vært økende siden før pandemien. Av de 30 000 unge som mottar arbeidsavklaringspenger, har over 70 prosent en psykisk diagnose. Antallet unge uføre har nesten doblet seg siden 2015.

Figur 1.3 Mottakere av AAP (NAV)

Figur 1.4 Polikliniske konsultasjoner (SSB)

En vesentlig andel av økningen i arbeidsledigheten det siste året skyldes flere unge arbeidsledige mellom 15 – 24 år. Ifølge AKU er arbeidsledigheten i denne gruppen økt til 13,8 prosent. Andelen

unge såkalte NEETs (Not in Education, Employment or Training) lå i 2023 på 10 prosent, tilsvarende 103 800 personer. Dette er unge mellom 15-29 år som verken er i arbeid, under utdanning eller opplæring.

Dyrtiden har også rammet mange unge på ulikt vis. Unge bruker en stadig økende andel av sin inntekt eller studielån på bokostnader. Det er krevende for unge å komme inn på boligmarkedet, samtidig som leieprisene har økt kraftig og det er en akutt mangel på studentboliger over hele landet.

Kommunene opplever at renteøkningen nå slår inn for alvor i kommuneøkonomien, og det er grunn til å frykte nedskjæringer i tjenester som ikke er lovpålagte, som mye av det forebyggende arbeid overfor ungdom. Flere kommuner kutter nå i antall yrkesfagsplasser i videregående opplæring fordi disse er dyrere enn plasser innen studiespesialisering.

Det er derfor behov for en ungdomspakke som treffer bredt.

LO tar til orde for:

- At det settes av nok ressurser og kapasitet for å sikre at ungdomsgarantien i praksis blir kraftfull. Ungdomsgarantien handler om å sikre en fast veileder, koordinering av tjenestetilbud og færre brukere per veileder, slik at den enkelte får god og tett nok oppfølging. Dette er svært gode og målrettede tiltak i dagens økonomiske situasjon.
- Regjeringens varslede satsing på samarbeid rundt den unge mellom NAV, utdannings- og helsesektoren må konkretiseres og følges opp.
- Satse på en mer aktiv arbeidsmarkeds- og kompetansepolitikk for å få flere inkludert og for å avhjelpe kompetanseubalanse i arbeidsmarkedet. Arbeidsmarkedstiltak må styrkes, både kvantitativt og kvalitativt. Det er viktig med utvidet bruk av lønnstilskudd med tett, individuell oppfølging, kompetanseheving, involvering av tillitsvalgte og med fast stilling som mål.
- Et eget arbeidsrettet ungdomsprogram med en egen ungdomsyttelse som ikke er basert på medisinske diagnoser, slik at en unngår tendenser til «medikalisering», der f.eks. mer generelle mestringsproblemer diagnostiseres.
- At det må inngås mer forpliktende avtaler mellom NAV og virksomheter, slik at den enkelte bruker kan få løfte om fast jobb eller oppfølging fram til fagbrev i den andre enden.
- At den psykiske helsetjenesten i kommunene og spesialisthelsetjenesten må tilføres mer ressurser. Også arbeidsorienterte lavterskeltilbud i kommunene for unge som sliter psykisk må bygges ut.
- At behandling med en viss varighet og med kontinuitet må bli en mulighet for flere unge med psykiske plager og lidelser.
- At unge som trenger bistand til å fullføre videregående opplæring, og de som trenger mer tid og tett oppfølging, må få det.
- At det må komme en satsning på flere yrkesfagsplasser, og det må unngås at yrkesfagsplasser legges ned fordi de koster mer enn plasser på studiespesialisering..
- At flere fagskoleplasser må på plass. Fagskoletilbudet svarer raskt på endrede kompetansebehov i arbeidslivet.
- At det legges til rette for bygging av flere rimelige studentboliger, gjennom statens tilskuddsordning og åpne for at også ideelle og ikke-kommersielle aktører kan bygge studentboliger med tilskudd. Det må bygges minst 1500 studentboliger i året.

- Å gjeninnføre tilskudd til utleieboliger i husbanken, slik at kommunene får et økonomisk handlingsrom til å fremskaffe flere rimelige leiligheter både i kommunal og privat regi.²
- Å legge til rette for alternative boligkjøpsmodeller som leie-til-eie og deleie, som et ledd i å øke boligbyggingen.
- Studiefinansieringen må knyttes til grunnbeløpet i Folketrygden, og økes betydelig fra dagens nivå på 1,2 G. Stipendandelen må fortsatt ligge på minst 40 prosent.

1.4 Frontfagsmodellen og inflasjon

Den høye prisveksten vi har hatt i Norge har opphav i utenlandske forhold. Økte energipriser og økte priser på importvarer har økt prisen på både varer og tjenester i Norge, samtidig som et høyt prisnivå globalt også har gitt økte priser på våre eksportvarer. Det gir oss både økte kostnader og økte inntekter. Den norske lønnsdannelsen sikrer at de økte inntektene ikke konsentreres hos eierne, men fordeles utover til arbeidstakerne. Samtidig sikrer frontfagsmodellen at en slik lønnsøkning ikke fører til lønns- og prisspiraler.

Årsaken er at lønnskravene settes ut fra industriens lønnsevne og ikke innenlandsk inflasjon. Selv om økte lønnsutgifter vil gi prisøkninger i første runde, så sikrer den norske lønnsdannelsen at prisveksten ikke får feste fordi den ikke påvirker industriens lønnsevne i neste runde. Når inflasjonen faller i utlandet vil dette også smitte over på norske priser, og høy sysselsetting og lav ledighet vil ikke hindre at inflasjonen kommer ned av seg selv. Det regjeringsoppnevnte Frontfagsmodellutvalget var enstemmig når det slo fast at frontfagsmodellen motvirker at inflasjonen fester seg, selv med lav arbeidsledighet, og at det er viktig å bruke den økonomiske politikken til å holde ledigheten lav.

Det er viktig å merke seg at inflasjonen nå går ned i både Europa og USA. Det er ikke noe som tyder på at den økte inflasjonen i 2022 og 2023 har bidratt til endret forventningsdannelse i disse landene, og det er ikke tegn til lønns- pris-spiraler der heller. Det ville derfor vært oppsiktsvekkende om Norge skulle bryte med sin modell for kollektiv lønnsdannelse og frontfagsmodell og utvikle en særnorsk høyere inflasjon gjennom lønns-pris-spiraler her.

Økte importpriser gir norske husholdninger og bedrifter økte kostnader. Vårt viktigste virkemiddel mot importert inflasjon er ansvarlige parter i den norske lønnsdannelsen, som hindrer at prisveksten fester seg her hjemme.

«En viktig egenskap ved lønnsdannelsen i Norge er at den gir reallønnsfleksibilitet og motvirker at lønns- og prisspiraler får feste. Det bidrar til å minske behovet for innstramming i den økonomiske politikken, og gir et godt utgangspunkt for at vi kan få ned prisveksten uten betydelig oppgang i arbeidsledigheten. Med et godt samspill i den økonomiske politikken og en koordinert lønnsdannelse vil arbeidsmarkedet kunne tåle et høyt sysselsettingsnivå uten at det gir høy lønnsvekst som bidrar til varig høy prisvekst.»

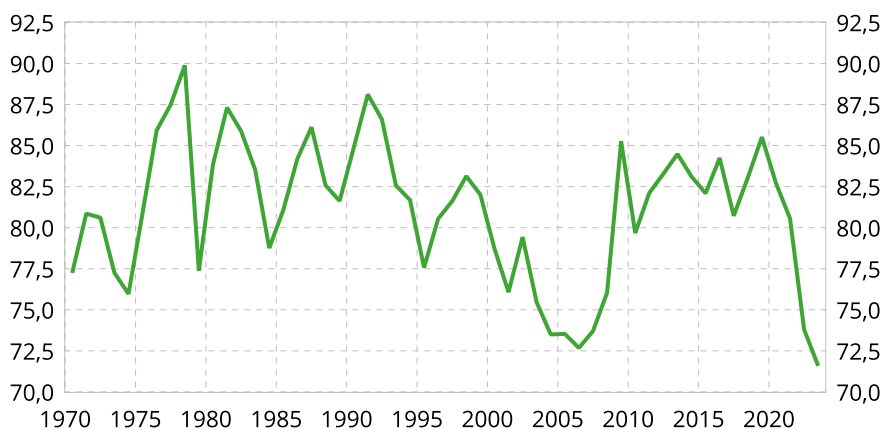
Kilde: NOU 2023: 30 Utfordringer for lønnsdannelsen og norsk økonomi (Frontfagsutvalget – Holden 4)

² Tilskudd til utleieboliger ble avviklet med statsbudsjettet for 2024.

Samtidig gir økte eksportpriser oss økte inntekter som må fordeles. Den økte verdiskapingen som kommer gjennom høyere eksportpriser skal også arbeidstakerne ta del av. Partene i arbeidslivet har et ansvar for dette, og lønnsdannelsen kan motvirke at dyrtiden slår ut i økt ulikhet. Det er verdt å merke seg at før årets lønnsoppgjør så medførte den høye inflasjonen de siste årene at det ikke har vært reallønnsvekst i Norge siden 2015. Med slik ansvarlighet kan man altså ikke mene at norsk lønnsdannelse gir lønns- og prisspiraler. Når eksportindustrien går godt er det rom for at frontfagsoppgjøret bidrar til at arbeidstakerne sikrer sin del av de økte inntektene. Lønnskostnadsandelen i industrien var før vårens lønnsoppgjør på et svært lavt nivå, noe som viser at lønnsevnen har vært god og at alternativet til at arbeidstakerne får økt reallønn er at eierne øker sin andel av overskuddet.

Resultatet av årets lønnsoppgjør innebar en ramme på 5,2 prosent i frontfaget. Så langt ser det ut til at de andre tariffområdene følger frontfaget. Med utsikter til lavere prisstigning enn på lenge ligger det an til reallønnsvekst i 2024.

Lønnskostnad som andel av faktorinntektene

Kilde: SSB, Macrobond

Figur 1.5 Lønnskostnadsandel i industrien (SSB)

«Høy internasjonal prisvekst og svak kronekurs reduserer kjøpekraften til husholdningene, men bidrar samtidig til høy lønnsomhet i frontfaget. Frontfagsmodellen bygger på at denne lønnsomheten danner grunnlaget for lønnsvekst i alle sektorer. Dersom partene skulle holde lønnsveksten tilbake av hensyn til inflasjon og rente, vil det gi lav lønnsandel og høy lønnsomhet. Dersom det i neste runde skulle føre til økte bonusutbetalinger og økte lederlønninger i sektoren, kan det skape spenninger og utfordre oppslutningen om frontfagsmodellen.»

Kilde: NOU 2023: 30 Utfordringer for lønnsdannelsen og norsk økonomi (Frontfagsutvalget – Holden 4)

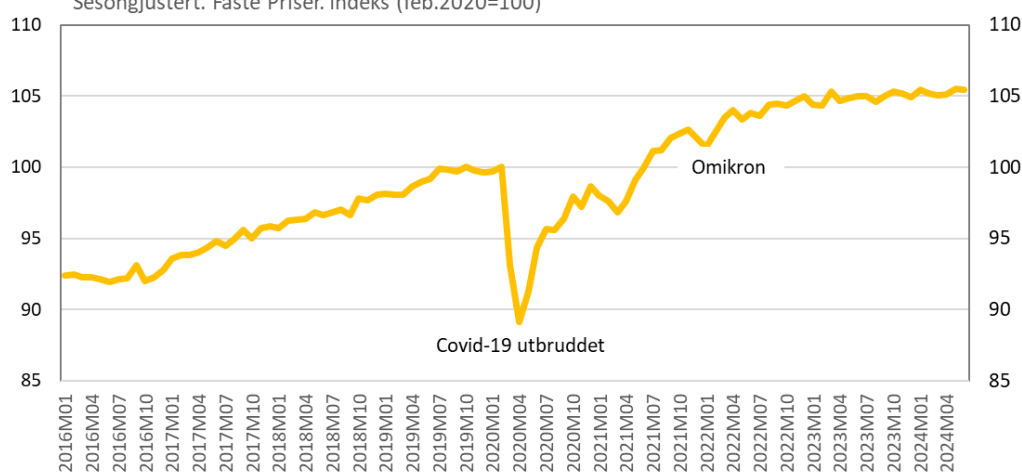
2. Konjunkturvurderinger

2.1 Hovedbildet

Selv om inflasjonen har gått ned i 2024 har et høyt prisnivå og et høyt rentenivå bidratt til lav etterspørsel. Det medfører at veksten i norsk økonomi fortsatt er svært lav. BNP Fastlands-Norge har vokst med kun 0,2 prosent i første halvår, som gir en neste flat utvikling siden 2022. Kronekursen er fortsatt svakere enn det vi har vært vant til og bidrar til en høyere inflasjon enn ellers. Det ventes reallønnsvekst i år, noe som vil lette situasjonen for mange husholdninger som har fått lavere disponibel inntekt de siste årene.

Figur 2.1. BNP Fastlands-Norge

Sesongjustert. Faste Priser. Indeks (feb.2020=100)

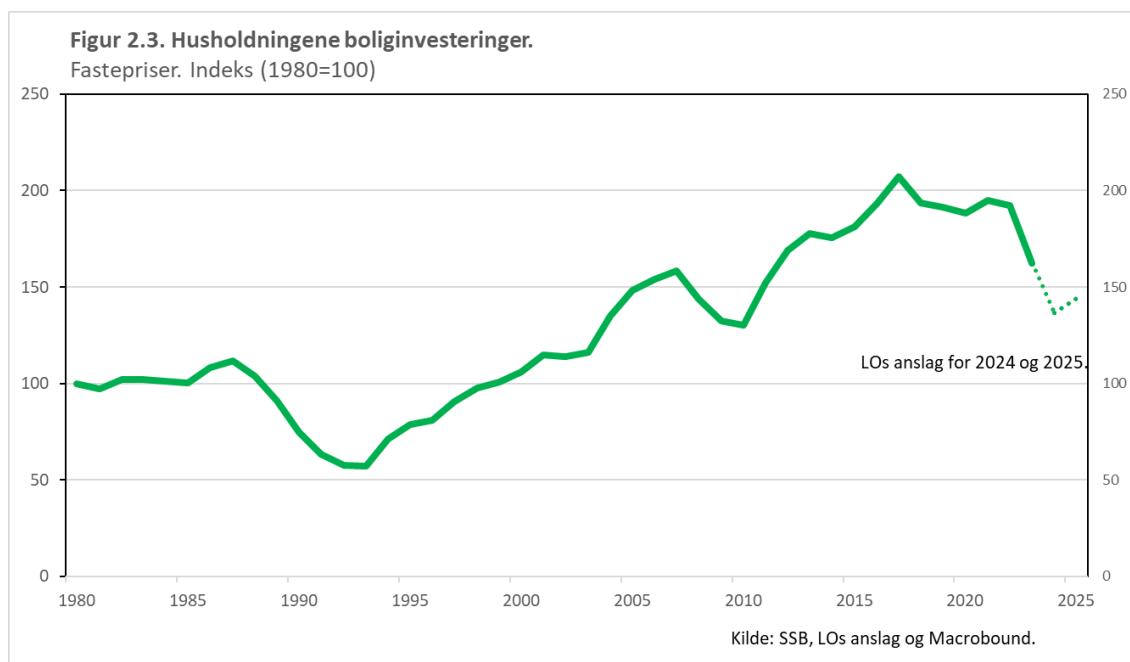

Kilde: SSB, Macrobond

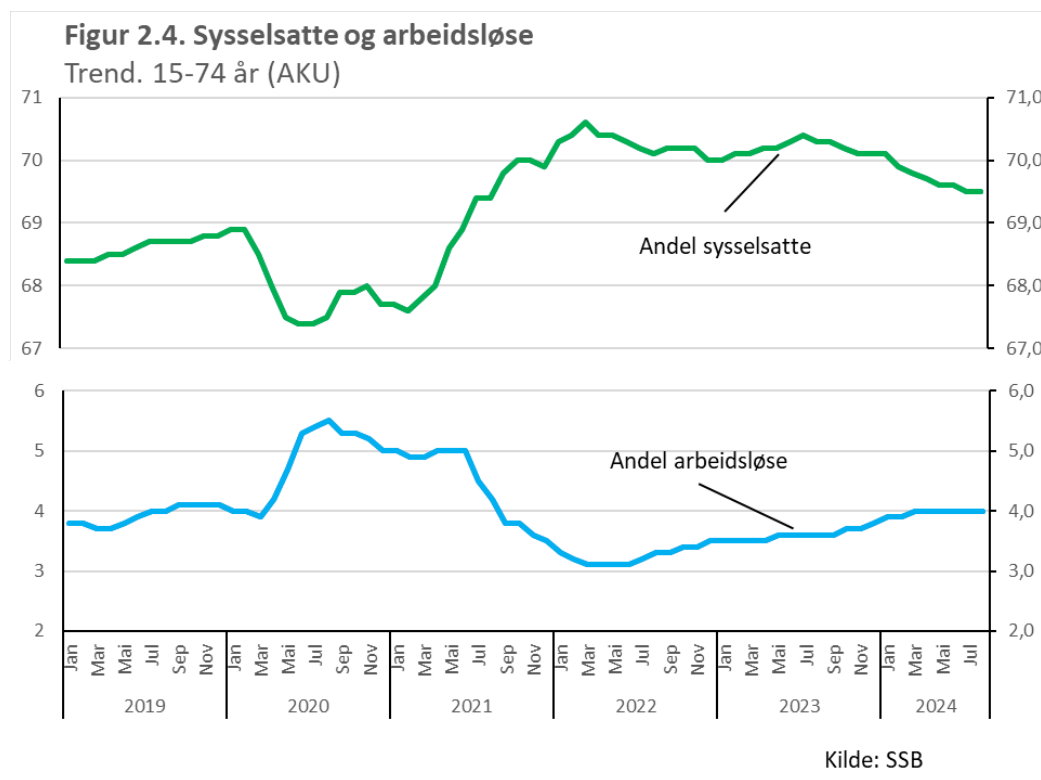
Den høye prisstigningen, renteøkningene og den svake kronekursen har påvirket ulike deler av økonomien forskjellig. Mange vareproduserende næringer, spesielt eksportrettede, har tjent godt på de høye salgsprisene de siste årene.

Industrinæringene samlet sett ligger an til å vokse noe i år, etter en tilnærmet flat utvikling i 2023. Enkelte næringer, som næringsmiddelindustrien, har hatt vekst, mens næringer som produserer metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner har falt noe. Hittil i år har eksportprisene for tradisjonelle varer og tjenester gått noe ned, samtidig som eksportvolumet har økt. Ifølge SSBs konjunkturbarometer for industri- og bergverksnæringen ventes det samlet vekst i både innenlandske og eksportmarkeder i tredje kvartal 2024.

Høy inflasjon og økte renter har gitt redusert kjøpekraft for husholdningene. Etter fjorårets markante nedgang i husholdningenes konsum og boliginvesteringer ser konsumet nå ut til å gå noe opp. Fallet i boliginvesteringene har fortsatt, etter at høyere rente og økte kostnader for boligutbyggerne bidro til å strupe boliginvesteringene i 2023. Husholdningenes boliginvesteringer har falt mer enn 30 pst. samlet i 2023 og så langt i 2024. Første kvartal 2024 viste de laveste tallene for igangsetting av nye boligprosjekter som er registrert på 25 år. Vi må tilbake til krisen i boligmarkedet på begynnelsen av 1990-tallet for å finne en tilsvarende bråstopp i boligbyggingen. Det ventes at boliginvesteringene vil øke i 2025 blant annet basert på anslag om vekst i boligprisene framover. Disse anslagene er imidlertid usikre.

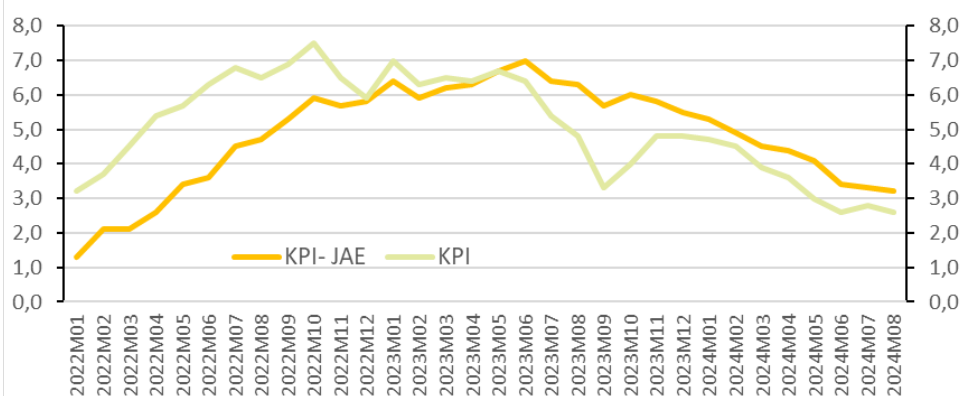

Arbeidsløsheten har økt videre i år og var på 4,0 prosent i juli. Tilsvarende tall for juli i 2023 var 3,6 prosent og juli 2022 var ledigheten nede i 3,2 prosent, ifølge trendjusterte tall fra SSBs arbeidskraftsundersøkelse. I juli i år var 121 000 personer arbeidsløse, en oppgang på 30 000 siden april 2022. Sysselsettingsraten har fortsatt å gå ned, med 0,8 prosentenheter fra juli 2023 til 69,6 prosent i juli i år. Ledigheten er nå høyere enn gjennomsnittet på 2010-tallet.

Inflasjonen målt ved konsumprisindeksen (KPI) falt til 2,6 prosent i august, og har falt markant fra 4,7 prosent i januar. Den underliggende inflasjonen, altså konsumprisene justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE), har falt fra 5,3 prosent i januar til 3,2 prosent i august. Økte matpriser trekker fortsatt prisveksten opp, men i mindre grad enn tidligere i år. Det høye prisnivået vil imidlertid fortsatt tyngre familiebudsjettene framover. Lavere elektrisitetspriser trekker prisveksten ned, og bidrar til at KPI fortsatt er betydelig lavere enn KPI-JAE. Det er usikkerhet om framtidig prisutvikling for elektrisitetsprisene, men strømstøtteordningen kan fortsatt skjerme husholdningene. Prisveksten på husleier trekker KPI opp. Husleieprisene i etablerte leieforhold, økes ofte årlig med økningen av KPI, slik at den høye inflasjonen i fjor bidrar til økte husleier i år. Fra januar til august har også husleieprisene i nye kontrakter økt med 8,3 pst. i 2024 i de fire største byene.

Figur 2.5 Konsumprisindeks
12-månedersvekst i prosent

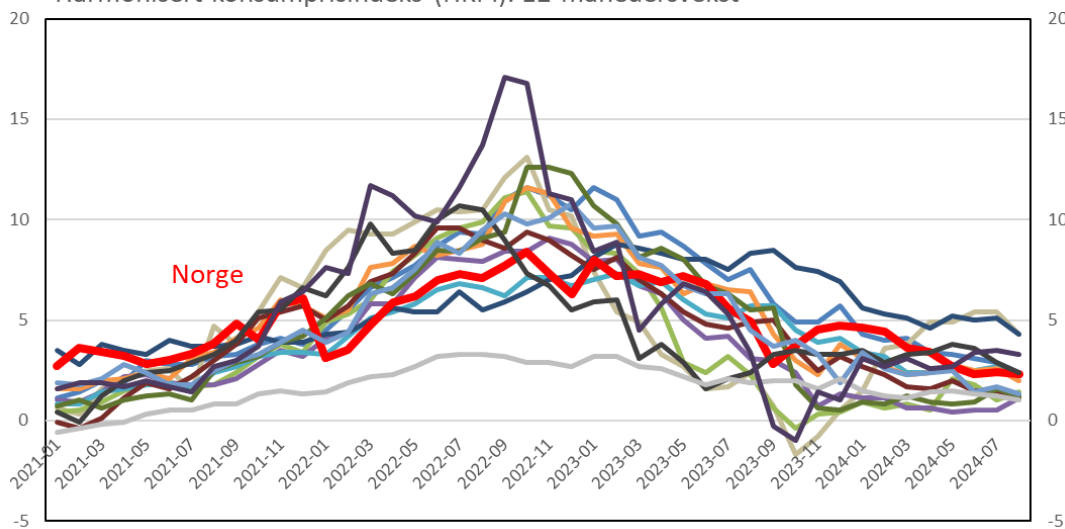
Kilde: SSB

Inflasjonen i Norge har hatt samme utvikling som i resten av Europa. Strømstøtten bidro til en lavere inflasjonsvekst enn i mange land og bidrar følgelig til mindre reduksjon også. Også svakere kronekurs har bidratt til at nedgangen går noe saktere.

Figur 2.6 Inflasjon i vest-europa

Harmonisert konsumprisindeks (HKPI). 12-månedersvekst

Kilde: eurostat

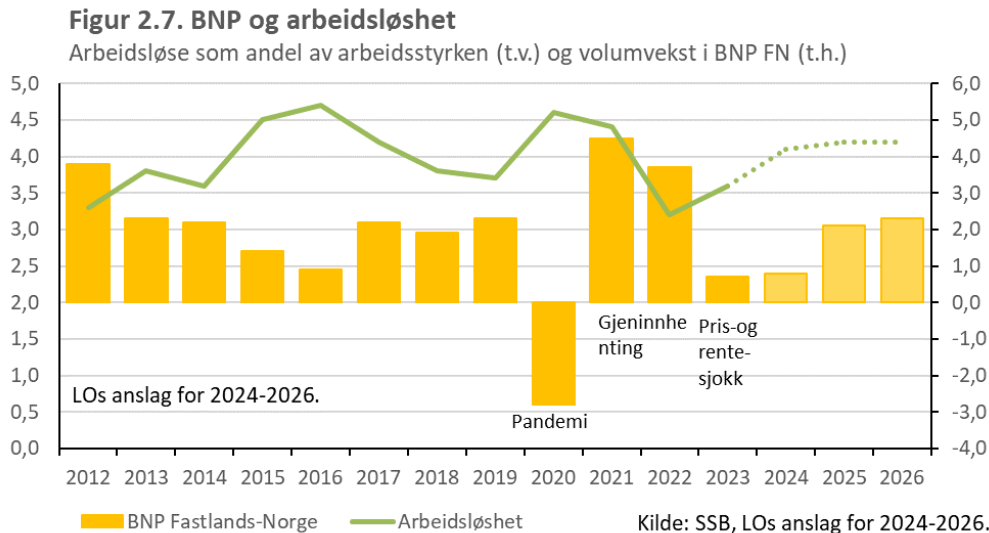

2.2 Konjunkturutsiktene framover

I arbeidet med konjunkturvurderingen har vi benyttet den makroøkonomiske modellen NAM (Norwegian Aggregate Model) til hjelp i analysene og utarbeidelsen av prognosene.

Konjunkturutsiktene fram mot 2026 er etter vår vurdering i hovedtrekk følgende:

Vi har hatt en tydelig nedkjøling av norsk økonomi. Veksten i fastlandsøkonomien vil fortsatt være svakere enn trendveksten, som SSB har beregnet til 1,6 prosent, men vil ta seg klart opp til neste år (fra 0,8 prosent i år til 2,1 prosent neste år og 2,3 prosent i 2026).

Husholdningenes etterspørsel er på vei oppover etter nedgangen i fjor. Vi venter en vekst i husholdningenes konsum i 2024 på 1,2 prosent før det øker til 2,1 prosent i 2025.

Husholdningenes boliginvesteringer ventes å falle videre, før de vil vokse fra et lavt nivå i 2025. Næringsinvesteringene ventes å holde seg noenlunde flatt fra dagens nivå. For fastlandsinvesteringer samlet ventes det et kraftig fall i 2024 på 5,7 pst. og en svak økning i 2025 på 0,3 pst. Det ventes en ytterligere vekst i 2026.

Petroleumsinvesteringene er ventet å fortsatt vokse i 2024 og flater ut i 2025. Dette må sees i sammenheng med både oljeskattepakken og forholdsvis høye priser på olje og gass. Mot slutten av perioden venter vi en nedgang i petroleumsinvesteringene.

Svak vekst hos våre handelspartnere bidrar til en nedgang i den norske tradisjonelle vareeksporten i år. Neste år ventes eksporten å ta seg opp igjen, godt hjulpet av en svak krone.

Konsumprisveksten er på vei ned. Vi anslår en KPI-vekst i 2024 og 2025 på henholdsvis 3,4 og 3,2 pst., og en vekst i KPI-JAE i 2024 og 2025 på henholdsvis 3,7 og 3,2 pst. Det ventes en ytterligere nedgang i 2026 til 2,9 pst. i begge størrelser.

Arbeidsledigheten (AKU) antas å øke til 4,1 pst. som årsgjennomsnitt i 2024 og videre til 4,2 pst. som årsgjennomsnitt i 2025 og 2026, opp fra et gjennomsnittlig nivå på 3,2 pst. i 2022 og 3,6 pst. i 2023.

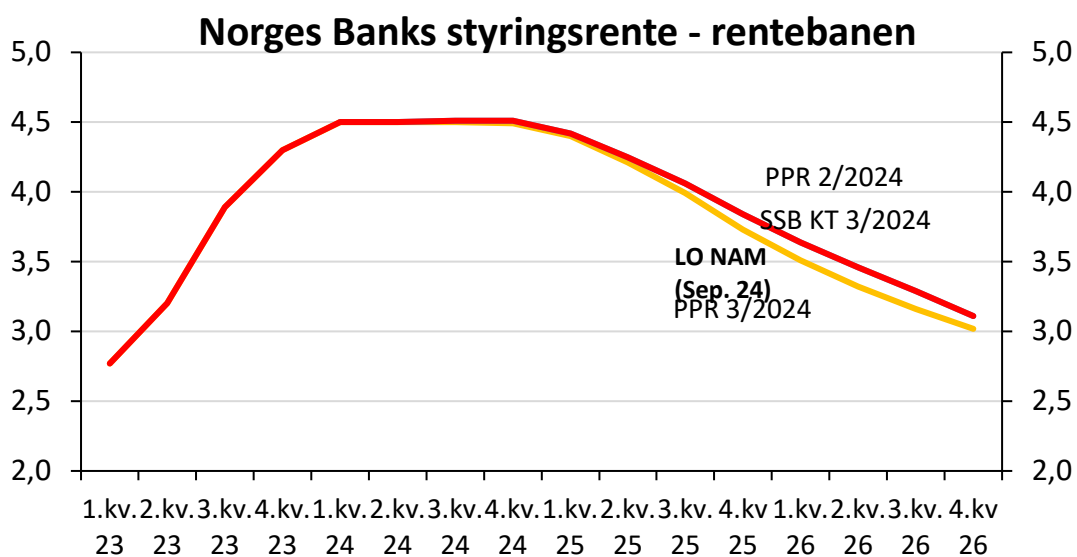
Vi antar en liten svekkelse av krona på 0,8 pst. i gjennomsnitt både i 2024 og i 2025. Krona vil da forbli svak i år og neste år i våre analyser. Det er imidlertid knyttet en ekstra stor usikkerhet til utviklingen av kronkursen.

LOs konjunkturanslag ¹		2024 *	2025*	2026*
Økonomisk vekst	BNP Fastlands-Norge	0,8	2,1	2,3
Konsum	Husholdning konsum	1,2	2,0	2,3
	Offentlig konsum	2,3	2,0	2,0
Bruttoinvesteringer	Fastlands-Norge	-5,7	0,3	2,6
	Oljeinvesteringer	11,0	1,0	-3,0
Eksport	Tradisjonelle varer	-1,7	5,3	5,1
Arbeidsmarkedet	Sysselsetting (NR)	0,5	0,6	0,5
	Arbeidsløshetsrate (nivå, AKU)	4,1	4,2	4,2
Priser	KPI (konsumpriser)	3,4	3,2	2,9
	KPI-JAE	3,7	3,2	2,9
Rente og valuta	Norges Banks styringsrente	4,5	4,1	3,3
	Kronekurs I-44	0,8	0,8	0,0

¹Prosentvis endring fra året før der ikke annet fremgår

2.3 Politiske forutsetninger

Norges Bank skisserte i sin siste Pengepolitiske Rapport (PPR 3/2023) en rentebane som innebærer at styringsrenta vil ligge på 4,5 pst. i 2024, før renta går sakte og gradvis ned mot 3 pst. mot slutten av 2026. I vår konjunkturvurdering legger vi til grunn om lag denne rentebanen.

Figur 2.8 Norges Banks styringsrente (SSB, Norges Bank, LO)

Rentene settes nå ned både i Europa og USA. Den svake kronekursen brukes som argument for hvorfor Norges Bank vil vente før de følger etter. Norges Banks rentebane vil bidra til en høyere

arbeidsledighet og at sysselsetting går ytterligere ned. Det gir samtidig rom og behov for høyere offentlig konsum.

I vår konjunkturvurdering legger vi derfor til grunn, på linje med SSB, en moderat vekst i offentlig konsum i perioden 2024–2026. Vi legger også til grunn at offentlige investeringer fortsetter å øke fra et høyt nivå, med økte investeringer innen blant annet forsvaret. Norges Bank ser på den andre siden for seg en svakere vekst i offentlig etterspørsel i perioden 2024-2026.

Finanspolitiske forutsetninger ¹		SSB KT 3/2024	LO/NAM sep 2024	Norges Bank PPR 3/2024
2024	Offentlig konsum	2,3	2,3	-
	Offentlige investeringer	4,2	4,2	-
	Offentlig etterspørsel	2,7	2,7	2,1
2025	Offentlig konsum	1,9	2,0	-
	Offentlige investeringer	3,2	3,0	-
	Offentlig etterspørsel	2,2	2,2	2,2
2026	Offentlig konsum	1,9	2,0	-
	Offentlige investeringer	4,1	4,0	-
	Offentlig etterspørsel	2,3	2,4	1,8

¹Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår.

Budsjettimpulsen er et mål på statsbudsjettets virkning på etterspørselen etter varer og tjenester i økonomien, og måles i forhold til trendnivået på BNP Fastlands-Norge. Budsjettimpulsen ble i Revidert nasjonalbudsjettet 2024 anslått til 0,7 prosent for 2024, en økning med tre tideler fra statsbudsjettet som ble lagt fram høsten 2023, altså noe mer ekspansivt. Beregninger med de makroøkonomiske modellene KVARTS og NORA indikerte at budsjettet som ble lagt fram høsten 2023 var om lag konjunkturøytralt, mens etter revideringen våren 2024 anslår Finansdepartementet at statsbudsjettet for i år har en litt ekspansiv virkning. Den offentlige etterspørselen er likevel ikke sterk nok til å demme opp for effekten den høye renta, og veksten i norsk økonomi blir derfor betydelig lavere enn trendveksten også i år. Arbeidsledigheten ser ut til å bite seg fast på et høyt nivå. Dette viser at det er både rom og behov for stimulanser fra finanspolitikken.

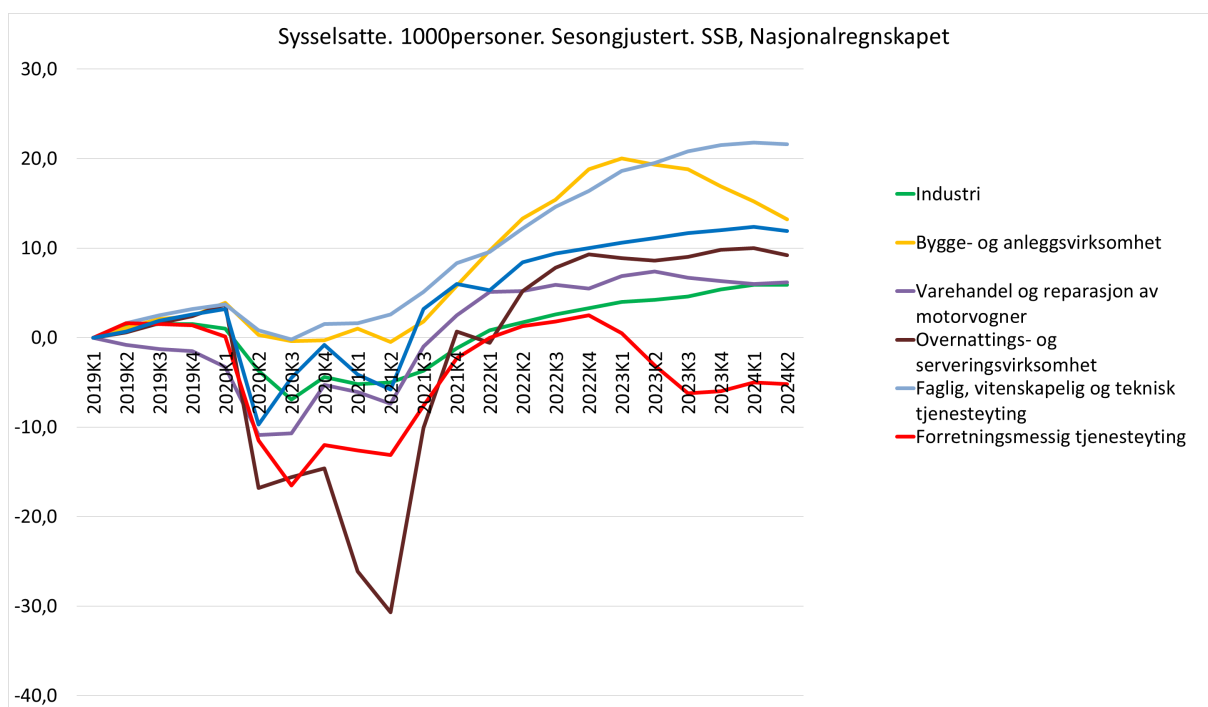
3. Arbeidsmarkedet

Sysselsettingsandelen økte svakt gjennom første delen av fjoråret, men har så gått noe ned ifølge trendtall fra Arbeidskraftundersøkelsen til SSB. Arbeidsløsheten har med samme mål holdt seg stabil på 4 prosent siden mars i år, men en klar økning siden 2. kvartal i fjor. Det er særlig økning blant unge, også de som søker seg inn mot arbeidsmarkedet fra å være utenfor arbeidsstyrken. Det kan være tegn på en noe mer avdempet etterspørsel etter arbeidskraft særlig i noen næringer, selv om beholdningen av ledige stillinger fortsatt er høy. Fra i større grad være et mismatchproblem i arbeidsmarkedet, er det nå svak etterspørsel i økonomien som er hovedproblemet med ett unntak – den store etterspørselen etter flere helse, pleie og omsorgsarbeidere.

Økningen i arbeidsløsheten skyldes også at stadig flere ukrainere blir ferdige med introduksjonsprogrammet og søker seg mot arbeid, selv om et økende antall også kommer i jobb. Arbeidsløsheten øker i bygg og anlegg og ifølge nasjonalregnskapstall var det størst nedgang i antall sysselsatte i denne næringen fra 1. til 2. kvartal i år. Ifølge Norges Banks regionale nettverk venter bedriftene samlet fortsatt vekst i aktiviteten gjennom andre halvår i år, men de sysselsettingstunge bedriftene innen bygg- og anlegg, samt varehandel, venter fall i aktiviteten, og utsiktene er svakere enn før sommeren. Beholdningen av ledige stillinger viser nå tegn til nedgang, ifølge SSB.

3.1 Sysselsettingen

Etter å ha økt gjennom første del av 2023, har sysselsettingsandelen igjen falt og lå på 69,6 prosent i juli 2024 ifølge trendjusterte tall fra SSB. Det er ned fra 70,6 prosent i 2. kvartal 2023. Blant personer mellom 15 og 24 år gikk sysselsettingsandelen ned fra 59,8 prosent i 2. kvartal i fjor til 58,8 prosent i 2. kvartal i år. Arbeidsstyrken som andel av befolkningen steg med 1,2 prosentpoeng i samme periode for denne aldergruppen.

Figur .3.1 Sysselsatte i utvalgte næringer. Sesongjustert. Indeks (2019 = 0) SSB, Macrobond.

Bak fallet i sysselsettingsandelen ligger det blant annet en økning i befolkningen. Befolkningen har økt gjennomgående siden begynnelsen av 2000-tallet og sysselsettingen må øke tilsvarende for å opprettholde andelen sysselsatte. Fra 1. kvartal til 2. kvartal i år økte antallet sysselsatte ifølge Nasjonalregnskapet med 1 400 personer. Det var sysselsettingsvekst i om lag halvparten av næringene, mest i transport, helse og omsorg og undervisning. Størst nedgang i antallet sysselsatte var det i bygg og anlegg og overnatting og servering. Nedgangen i bygg og anlegg må sees i sammenheng med redusert etterspørsel som følge av renteøkningene.

3.2 Arbeidsløshet

Siden mars har arbeidsløshetsandelen³ holdt seg stabil på 4,0 prosent ifølge trendjusterte tall fra SSBs arbeidskraftundersøkelse⁴. I 2. kvartal lå arbeidsløsheten ujustert på 4,3 prosent og var 0,8 prosentpoeng høyere enn i 2. kvartal i fjor. Det tilsvarer en økning i arbeidsløsheten på 24 000 personer fra første til andre kvartal. Oppgangen skyldes i stor grad arbeidsløshet blant personer mellom 15-24 år, der arbeidsløshetsandelen steg fra 10,8 til 13,8 prosent i samme periode. I aldersgruppen 25-54 gikk arbeidsløshetsandelen bare svakt opp (0,2 prosentpoeng), mens den gikk noe mer opp i aldersgruppen 55-74 år (0,7 prosentpoeng).

Den registrerte arbeidsløsheten ved NAV-kontorene har økt svakt gjennom året til 2,1 prosent i september⁵. Denne statistikken viser i hovedsak utviklingen i antallet som har krav på ledighetstrygd, mens mange av de nyankomne på arbeidsmarkedet som nå er rammet av svak etterspørsel har ikke det. Antallet helt arbeidsløse har imidlertid også vist en svakt økende trend fra januar og var på 61 500 i september ifølge sesongjusterte tall. Sammenliknet med september i fjor var det 6 500 flere helt arbeidsløse i år (ujusterte tall). Oppgangen er bredt basert, og vi har sett en økning i alle fylker, yrkesgrupper og aldersgrupper siden september i fjor. Bygg og anlegg er yrkesgruppen som har hatt sterkest oppgang i antall helt arbeidsløse siden september i fjor, med en oppgang på 900 personer. Andre yrkesgrupper med en økning på over 500 personer er ledere, ingeniører og ikt-fag, og serviceyrker. Bygg og anlegg har det høyeste antall permitterte arbeidstakere per september i år, med 900 personer.

Andelen helt arbeidsløse innvandrere har økt fra 4,5 til 5,1 prosent fra september i fjor til september i år. Til sammenlikning har arbeidsløsheten økt fra 1,1 til 1,2 prosent i den øvrige befolkningen,^{6,7} i samme periode. Oppgangen skyldes i stor grad at flere fra Ukraina er registrert som arbeidsløse⁸. En stor andel innvandrere jobber i konjunkturutsatte næringer, som bygge- og anleggsvirksomhet, industrien og forretningsmessig tjenesteyting⁹.

³ Antall helt arbeidsløse i prosent av arbeidsstyrken.

⁴ Per måned. Til og med juli 2024.

⁵ Sesongjusterte tall.

⁸ 7 700 ukrainere er nå registrert som helt arbeidsløse eller på tiltak hos NAV, og dette er dermed den vanligste landbakgrunnen blant innvandrere, etterfulgt av polakker (4 700 personer) og syrere (2 700).

⁹ Hvor utleie av arbeidskraft inngår.

3.3 Innvandring

Fra 2. kvartal 2023 til 2. kvartal i år ble nettoinnvandringen redusert fra 6 300 til 5 400 personer ifølge SSB. Det skyldes både nedgang i innvandringen (ned med 5 200) og nedgang i utvandringen (ned med 4 300). Det var her bla. en nedgang i innvandringen fra personer fra Ukraina på 2 400 personer. Innvandringen fra Ukraina har gått ned betydelig siden 4. kvartal i fjor. For alle innvandrere har det vært en nedgang i innvandringen fra 3. kvartal 2023 (fra 24 600) til 2. kvartal i år (12 900).

Ifølge UDI har 81 200 ukrainere¹⁰ fått innvilget kollektiv beskyttelse hittil. I UDIs mellomscenarior legges det opptil at 16 000-26 000 flyktninger vil ankomme fra Ukraina i 2024. Sammenliknet med juli i fjor var 7 200 flere ukrainske flyktninger lønsmottakere¹¹ i juli i år (i alt 11 500 personer eller 27,4 prosent). Den lave andelen i jobb henger sammen med at det har kommet mange fra Ukraina på kort tid samt at mange deltar i introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger den første tiden i Norge. I 2022, året da krigen i Ukraina startet, var det særlig mange kvinner, barn og eldre flyktninger fra Ukraina. Omtrent 60 prosent av ukrainere som jobber i Norge og som kom etter invasjonen er nå kvinner, og de fleste er unge. Om lag 2 av 3 lønntakere er under 40 år, mens rundt 4 prosent er over 55 år.

Antall lønsmottakere på korttidsopphold¹² har gått ned med 1,4 prosent, tilsvarende en nedgang på 1 200 personer, fra 2. kvartal i fjor til 2. kvartal i år. Disse er ikke med i datagrunnlaget til arbeidskraftsundersøkelsen, og således ikke med i sysselsettings- eller ledighetstallene der. Industrien trakk tallene opp med en økning på 1 200 personer, mens bygge- og anleggsvirksomhet trakk ned med 1 800 personer, ellers var det mindre endringer. Flest lønsmottakere på korttidsopphold var det i bygge- og anleggsvirksomhet med 21 600 personer og i forretningsmessig tjenesteyting med 18 400 personer (av i alt 83 500 personer).

3.4 Færre ledige stillinger siste kvartal, men nivået er høyt

Antall ledige stillinger per virkedag har gått litt opp fra juni til august, etter å ha vist en svakt nedadgående tendens gjennom året, viser sesongjusterte tall fra NAV. Beholdningen av ledige stillinger falt med 17 prosent fra 1. til 2. kvartal i år, til 99 800 stillinger, ifølge sesongjusterte tall fra SSB. Nivået er fortsatt høyt, sammenliknet med før pandemien (2019), men har gått ned hvert kvartal siden 1. kvartal 2023. Det var særlig transport, helsetjenester, bygge- og anleggsvirksomhet, kultur, underholdning og fritidsaktiviteter, og overnattings- og serveringsvirksomhet, som bidro til nedgangen. På den annen side trakk pleie- og omsorgstjenester i institusjon og sosiale omsorgstjenester uten botilbud opp med økning i antall ledige stillinger.

¹⁰ Per 16. september 2024.

¹¹ «Hvor mange ukrainere jobber i Norge?». SSBs hjemmesider 26. august 2024.

¹² Personer som ikke har meldt flytting og som normalt har forventet opphold på seks måneder eller mindre (ikke bosatte). Betegnes også ofte som utenlandske pendlere.

Figur 3.2 Arbeidsløse og nye stillinger. September 2024. (NAV)

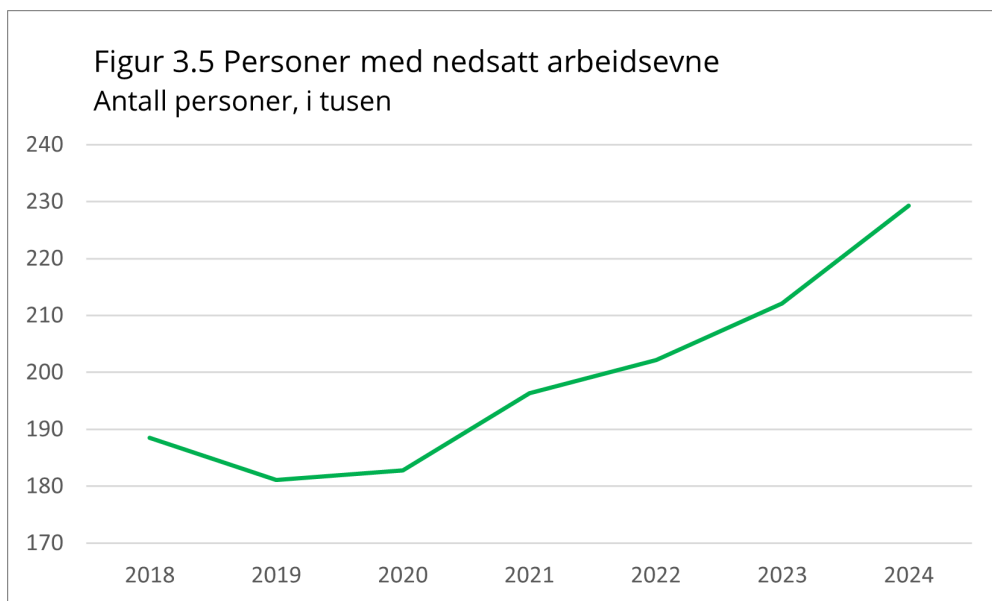
3.5 Mange fortsatt utenfor

I 2023 var 622 000 bosatte personer i alderen 20-66 år verken i arbeid, på arbeidsmarkedstiltak eller under utdanning, tilsvarende 18,4 prosent av de bosatte, ifølge SSB. Dette er en økning på 17 800 personer fra 2022, men litt lavere andel enn før pandemien da 18,7 prosent av de bosatte var utenfor i 2019. Både i 2022 og 2023 ble andelen utenfor trukket opp av ukrainske flyktninger som ble bosatt i Norge, til tross for at et økende antall ukrainere har kommet i arbeid. Andelen unge såkalte NEETs¹³ lå i 2023 på 10 prosent av bosatte, tilsvarende 103 800 personer, en økning fra 9,5 prosent i 2022 eller med 6 700 personer (i 2029 var tallene hhv. 10,5 prosent og 108 600 personer). Både antallet og andelen NEETs har gått ned fra 2020 til 2022. Blant innvandrere er NEETs-andelen 23,3 prosent.

Personer utenfor arbeidsstyrken utgjorde 26,9 prosent av befolkningen i 2. kvartal, og er nærmest uendret fra 2. kvartal i fjor. Ifølge arbeidskraftsundersøkelsen gikk 100 000 personer fra å være utenfor arbeidsstyrken i 1. kvartal til å bli sysselsatt i 2. kvartal, som var det samme som fra 1. kvartal til 2. kvartal i fjor. Når det gjelder overganger fra å være utenfor arbeidsstyrken til å bli arbeidsløs, var de tilsvarende tallene hhv. 60 000 i år og 48 000 i fjor.

I august var 230 000 personer registrert med nedsatt arbeidsevne hos NAV, hvorav 50 300 var under 30 år. Andelen med nedsatt arbeidsevne lå på 6,5 prosent i august, og har ikke vært høyere de siste ti årene. Blant unge under 30 år har andelen vært økende siden før pandemien (2019).

¹³ Personer mellom 15-29 år som verken er i arbeid, under utdanning eller opplæring, SSBs registerbaserte statistikk.

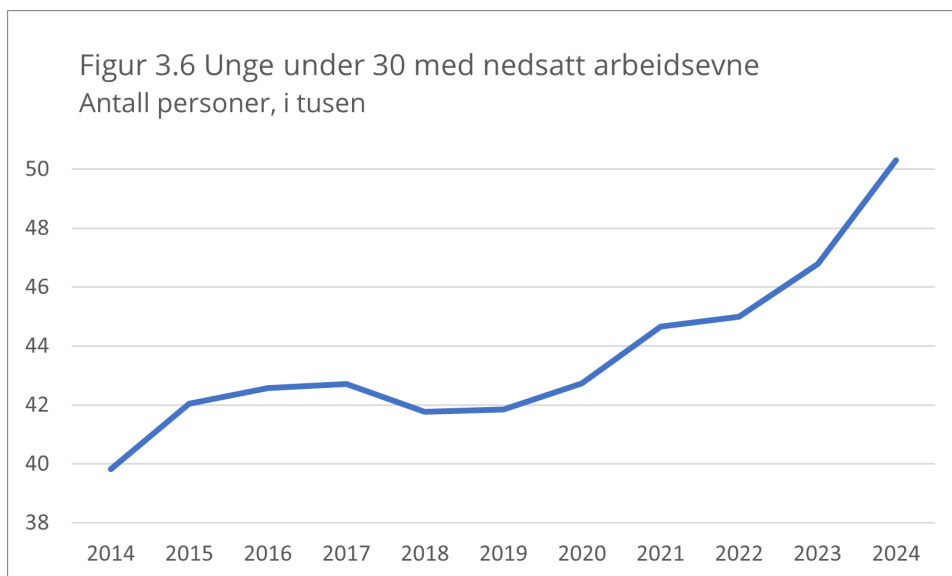

153 800 personer mottok arbeidsavklaringspenger (AAP) i august, hvorav 44 prosent med diagnosen psykiske lidelser. Blant unge under 30 år mottok 30 400 AAP, hvorav 72 prosent med diagnosen psykiske lidelser.

Andelen uføre har holdt seg stabil siden 2020 på 10,5 prosent av befolkningen (18-67 år)¹⁴. Utviklingen i aldersgruppene har derimot vært ulik. Andelen uføre mellom 60 og 67 år har falt, mens den har økt litt blant personer i 20 årene, og særlig blant personer i 30-årene. Blant 40 og 50-åringene har andelen holdt seg relativt stabil. I et lengre tidsperspektiv har det vært en klar økning i antallet uføre under 30 år, fra 12 300 til 22 100 i perioden 2015 til 2024.

Med gode, målrettede tiltak vil mange av de som i dag står utenfor arbeidsmarkedet kunne bli inkludert i arbeidslivet. Dette vil fordre en mer aktiv arbeidsmarkeds- og kompetansepolitikk, som LO har tatt til orde for, med et tilstrekkelig antall kvalifiserte arbeidsmarkedstiltak. Slike tiltak er særlig effektive i perioder med høy etterspørsel etter arbeidskraft. I den nylige framlagte arbeidsmarkedsmeldingen fra regjeringen varsles det nettopp dette. Det er viktig at innsatsen er målrettet og følges opp med tilstrekkelig midler hos NAV.

¹⁴ Per 30. juni.

Behovet for arbeidsmarkedstiltak rettet inn mot ordinært arbeidsløse vil være særlig stort når det er svak etterspørsel etter arbeidskraft. Det er da et behov for kompetansemessig omstilling. For personer som står lenger unna arbeidsmarkedet, som personer med nedsatt arbeidsevne, kan det være særlig effektivt med arbeidsrettede tiltak når det er høy etterspørsel etter arbeidskraft. I en slik situasjon er virksomhetene mer inkluderingsvillige, men siden målgruppen er ressurskrevende er det ofte behov for tett og langvarig oppfølging fra NAV for at inkluderingen skal bli vellykket. Mange i målgruppen har sammensatte utfordringer og har lite utdanning/kompetanse. Det er derfor viktig at utdannings/kompetanselementet løftes fram i tiltakene.

Mange som står utenfor arbeidslivet har også psykiske plager og lidelser, og det har vært en økning over tid i psykiske plager blant unge mennesker¹⁵. Det er her nødvendig at samarbeidet og koordineringen mellom ulike etater og instanser blir bedre, mellom arbeid, helse og utdanning. Det er ellers viktig å utvikle arbeidsrettede lavterskeltilbud på området arbeid og psykisk helse, og at det ordinære psykiske helsetjenestetilbudet i kommunene og i spesialisthelsetjenesten fungerer bra for den gruppen som har behov for det¹⁶. For eksempel kan behandling foregå parallelt med deltakelse i arbeidsrettede tiltak eller jobb.

LO har tidligere tatt opp dette og andre konkrete forslag til hvordan vi kan benytte muligheten med relativt høy etterspørsel etter arbeidskraft til å få flere av dem som står lenger unna arbeidslivet inkludert. Viktige stikkord er: tett, individuell oppfølging av brukere over tid og gjerne over flere år, en veileder å forholde seg til og som gjerne koordinerer tiltak på flere politikkområder, mer forpliktende avtaler mellom virksomheter og NAV etter inspirasjon fra bla. «Møller medvind»-prosjektet, «Vi inkluderer» og «Trøndelagsmodellen». Tiltakene koster, men er samtidig svært samfunnsøkonomisk lønnsomme.

Det er derfor svært positivt at regjeringen gjennom arbeidsmarkedsmeldingen og utsagn om statsbudsjettet for 2025 følger opp med konkret satsning.

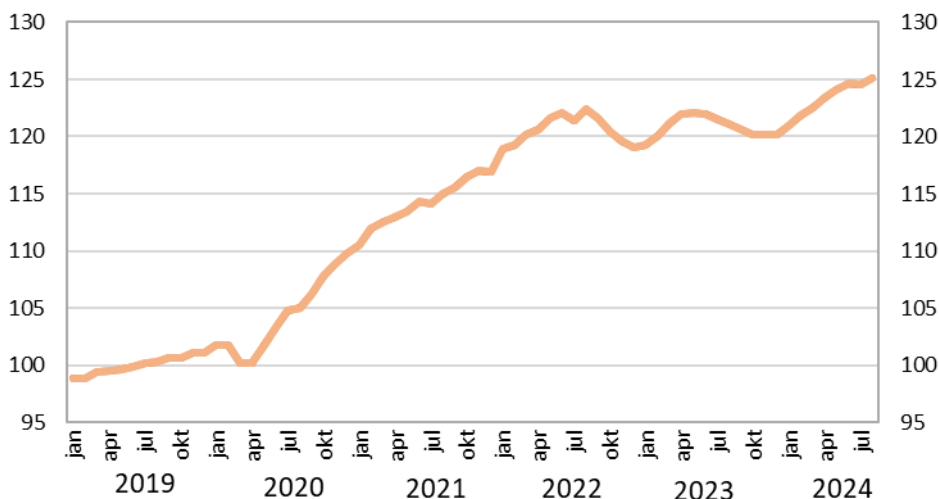
¹⁵ Dette er funnet i mange undersøkelser som baserer seg på selvrapportering av psykiske plager, som i folkehelse rapportene og Studentenes helse- og trivselsundersøkelse fra Folkehelse og NOVAs Ungdata-studier.

¹⁶ Det kan her vises til Riksrevisjonens rapport om og kritikk av spesialisthelsetjenesten, for både barn/unge og voksne, bla. av lange ventetider og store ulikheter i tilbudet mellom kommuner, i Dokument 3:13 (2020-2021).

4. Boligmarkedet og byggenæringen

Norge ligger på verdenstoppen i husholdningsgjeld. I tillegg har de fleste husholdninger flytende rente. Sammen gjør dette at høye renter har en stor effekt på husholdningenes økonomiske handlingsrom. Rentebelastningen er mer enn doblet fra 2022 til 2024, og ser ut til å forbli høy i en god stund framover.

Figur 4.1. Boligpriser
Index, 2019=100, Sesongjustert

Kilde: Eiendom Norge, Macrobound

Økte rentekostnader, samt materialkostnader har gitt et markant fall i boliginvesteringene og aktiviteten i bygge- og anleggssektoren er fortsatt lav etter et kraftig fall i 2023. Dersom trenden ikke snur, vil det føre til økt boligmangel i og rundt de store byene og bidra til at boligprisene fortsetter å stige i pressområder.

I 2024 har boligprisene i sentrale strøk fortsatt å vokse, både på eie- og leiemarkedet. Det gjør at det blir vanskeligere for vanlige arbeidsfolk å bo i nærheten av der jobbene er. Samtidig kan fallende sysselsetting i bygg- og anleggsbransjen føre til mangel på arbeidskraft og et kraftig prisbryks når rentenivået til slutt senkes.

4.1 Boligpriser

Så langt i 2024 har boligprisene steget med 7,6 pst. ifølge Eiendom Norges prisstatistikk. Med en generell prisvekst på 2,6 pst. i august målt mot året før, vil det si at realboligprisene har steget.

Den store veksten skjer i byene. Prisveksten har vært størst i Kristiansand, Stavanger og Bergen, siden årsskiftet. Gjennomsnittsprisen for en bolig i Norge var kr 4 757 789 i august 2024, mens gjennomsnittspris for solgte boliger i Oslo i samme periode på kr 6 683 964.

SSBs prisindeks for brukte boliger viser en lavere vekst enn de generelle tallene fra Eiendom Norge, med en prisoppgang på 1,5 pst. på landsbasis fra 2.kvartal 2023 til 2. kvartal 2024.

Årsaken til at Eiendom Norges og SSBs prisindekser spriker, er at førstnevnte er basert på omsetningsvekter og sier noe om verdien av boligtransaksjonene, mens SSBs indeks er basert på beholdningsvekter og sier noe om verdien av alle boliger.¹⁷ Således vektet byene, der boligprisveksten har vært størst, høyere i Eiendom Norges indeks.

Det meste av prisveksten er kommet i 2024. Vi ser også at utviklingen er sterkest i Nord-Norge og Oslo, selv om boligprisinivået er svært ulikt mellom regionene. I Trøndelag utenom Trondheim og Innlandet har boligprisene falt i samme periode.

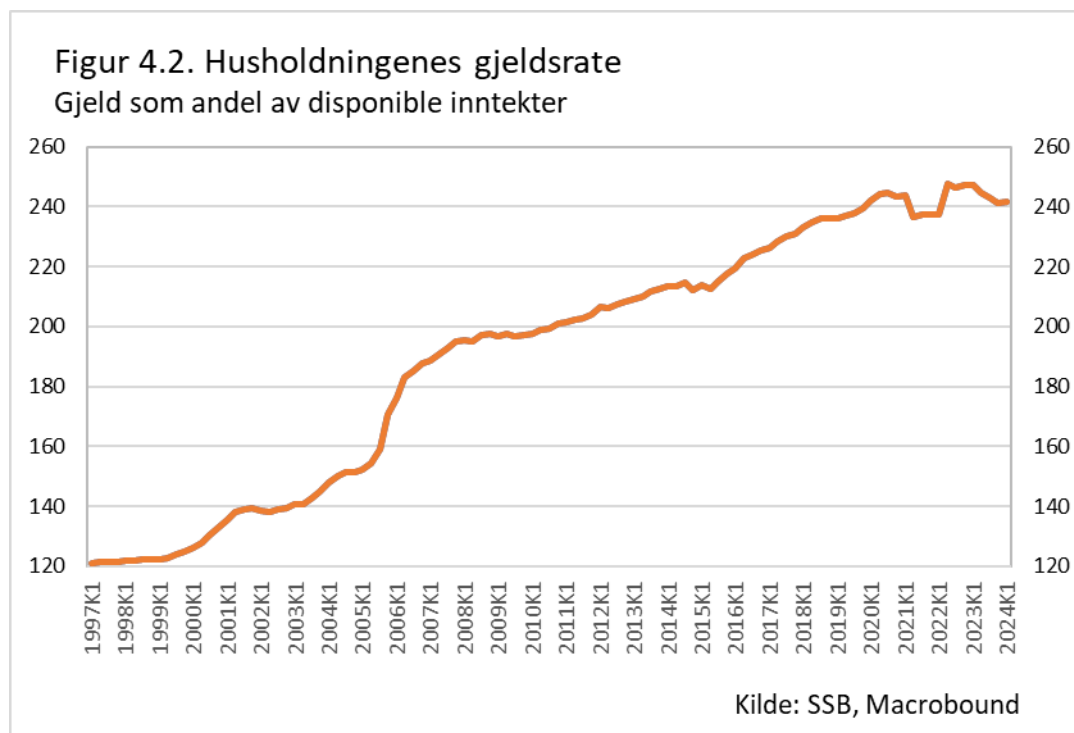
Nyboligprisene steg ifølge SSB med 4,8 pst. fra 2. kv. 2023 til 2. kv. 2024, noe som er en nedgang fra fjoråret.

Det er tydelig at veksten i boligprisene smitter over til leieprisene. Ifølge Eiendom Norges storbyindeks, som gir et vektet gjennomsnitt av de fire største byene, har leieprisene i nye kontrakter økt med 8,3 pst. i 2024, fra januar til august.¹⁸

SSBs Leiemarkedsundersøkelse¹⁹ viser at gjennomsnittlig husleiepris for nye og gamle kontrakter økte med 9 pst. fra 2022 til 2023, mens økningen for en 2-roms eller 3-roms var på 7 pst.

4.2 Gjelds- og rentebelastning

Norge ligger på verdenstoppen i husholdningsgjeld, med en gjeldsgrad på 240 pst. av disponibel inntekt. Det meste av denne gjelden er boliglån. Gjeldsveksten fortsetter å stige. 12-måneders veksten har steget siden april, og ved utgangen av august nådde den 3,5 prosent.²⁰ Da beløp den totale husholdningsgjelden seg til 4 394 mrd. norske kroner.²¹

¹⁷ [Hvorfor spriker boligprisindeksene til Eiendom Norge og SSB? - SSB](#)

¹⁸ [Boligprisstatistikk - Eiendom Norge](#)

¹⁹ [09895: Leiemarkedsundersøkelsen. Gjennomsnittlig månedlig leie og årlig leie per kvm, etter prissone og antall rom \(kr\) 2012 - 2023. Statistikkbanken \(ssb.no\)](#)

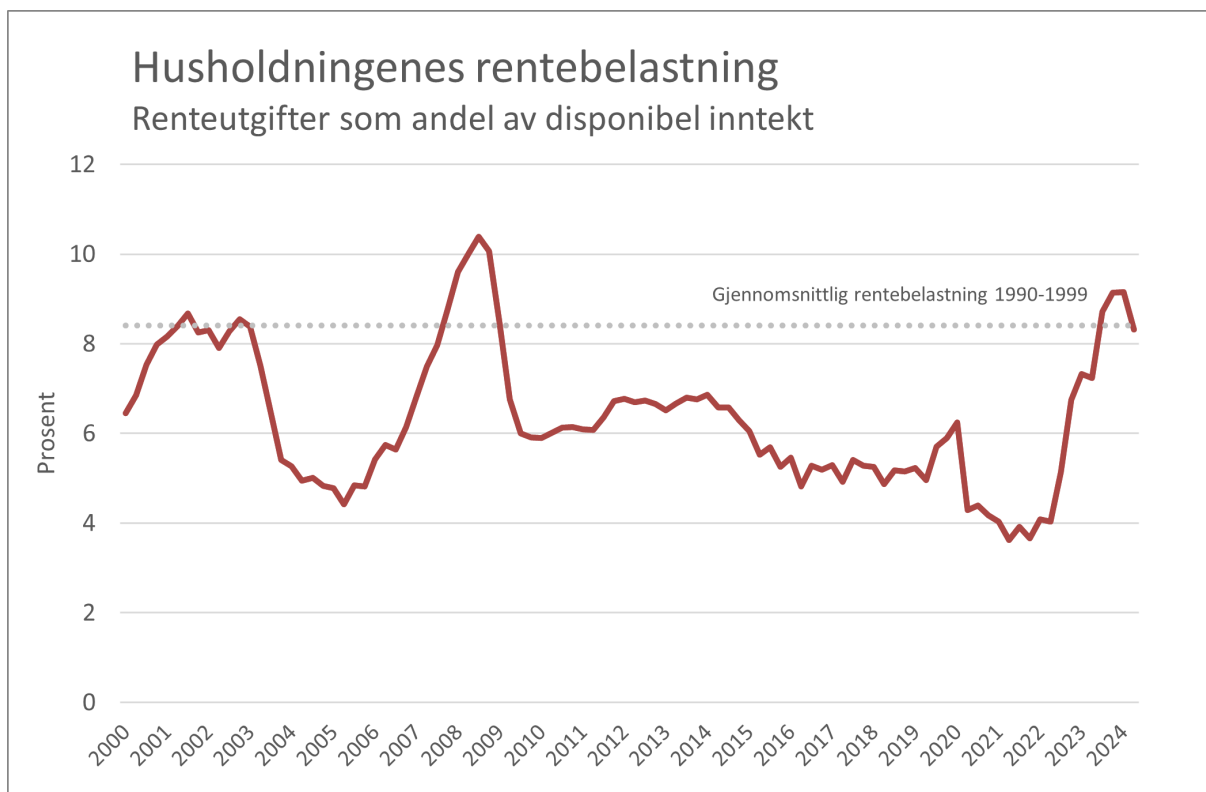
²⁰ [Gjeldsveksten fortsatte å stige - SSB](#)

²¹ [Kredittindikator - SSB](#)

I Norge er 94 prosent av husholdningenes samlede lån med flytende rente. Høy gjeldsrate kombinert med at de fleste husholdninger har flytende rente, gjør norske husholdninger mer sårbare for renteøkninger enn i andre land.

I 2. kvartal 2024 var husholdningenes renteutgifter beregnet til 61,8 milliarder kroner. Til sammenligning lå renteutgiftene i samme kvartal på henholdsvis 50 mrd. i 2023, 26,5 mrd. i 2022, og 22,5 milliarder i 2021.

Renteutgifter som andel av disponibel inntekt har mer enn doblet seg fra 2022 til 2024, fra 4 pst. til 8,3 pst. Mange husholdninger tynges av renteutgiftene.

Figur 4.3 Husholdningenes rentebelastning (SSB)

4.3 Boliginvesteringer

Boliginvesteringene falt i hele 2023, og trenden har fortsatt gjennom 2024. I 2023 falt boliginvesteringene med 21 prosent. Det er det største fallet som er registrert på en så kort tidsperiode, siden det kvartalsvise nasjonalregnskapet i SSB begynte i 1978. Boliginvesteringene falt videre med 5,8 prosent fra siste kvartal i 2023 til første kvartal i 2024.

Første kvartal 2024 viste de laveste tallene for igangsetting av nye boligprosjekter som er registrert på 25 år, og 22 prosent lavere enn i første kvartal i 2023. I august 2024 var det en 15,3 prosent nedgang i registrerte igangsettingstillatelser over de siste tolv månedene, sammenlignet med året før.²²

²² [Byggeareal - SSB](#)

Boliginvesteringer utgjør om lag 20 prosent av investeringene i fastlandsøkonomien, og det kraftige fallet i investeringer bidrar til å trekke aktiviteten i norsk økonomi ned. Fallet i boliginvesteringer forventes å påvirke den økonomiske aktiviteten negativt både i år og til neste år.

Figur 4.4 Boliginvesteringer (SSB)

4.4 Bygge- og anleggsvirksomheten

Aktiviteten i bygg- og anleggsektoren falt gjennom de tre siste kvartalene i 2023 og har ligget stabilt på et lavt nivå i 2024. Bruttoproduktet for bygge- og anleggsvirksomheten falt fra 2. kvartal i 2023 til og med 1. kvartal 2024. I 1. kvartal i år, var bruttoproduktet 8,8 pst lavere enn samme kvartal i 2023, og 7,2 prosent lavere enn i 2023. Tallene for 2. kvartal viser en liten bedring, med 0,8 pst vekst sammenlignet med året før.²³

Produksjonsindeksen for bygge- og anleggsvirksomhet viser at aktiviteten i bygg- og anleggsektoren holdt seg relativt stabilt på et lavt nivå, gjennom de to første kvartalene i 2024.²⁴ For oppføring av bygninger, ser vi en nedgang på 1,6 prosent fra første til andre kvartal. Det er andre typer bygge- og anleggsvirksomhet som holder aktiviteten oppe, særlig infrastrukturprosjekter.²⁵

Tall fra Boligprodusentenes forening viser at nyboligsalget tok seg litt opp rundt sommeren. I august var antall solgte boenheter de siste 12 måneder likevel ned 3 prosent, sammenlignet med året før. Antallet igangsatte prosjekter har falt med 53 prosent, sammenlignet med samme periode i fjor.²⁶

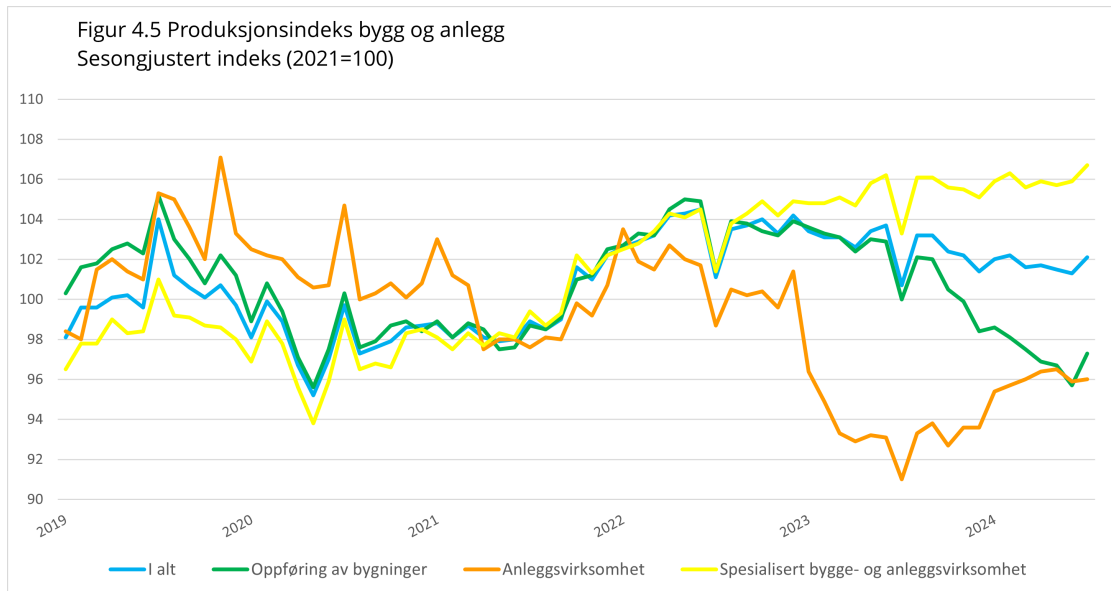
²³ 09171: Produksjon og inntekt, etter næring, statistikkvariabel og kvartal. Statistikkbanken (ssb.no)

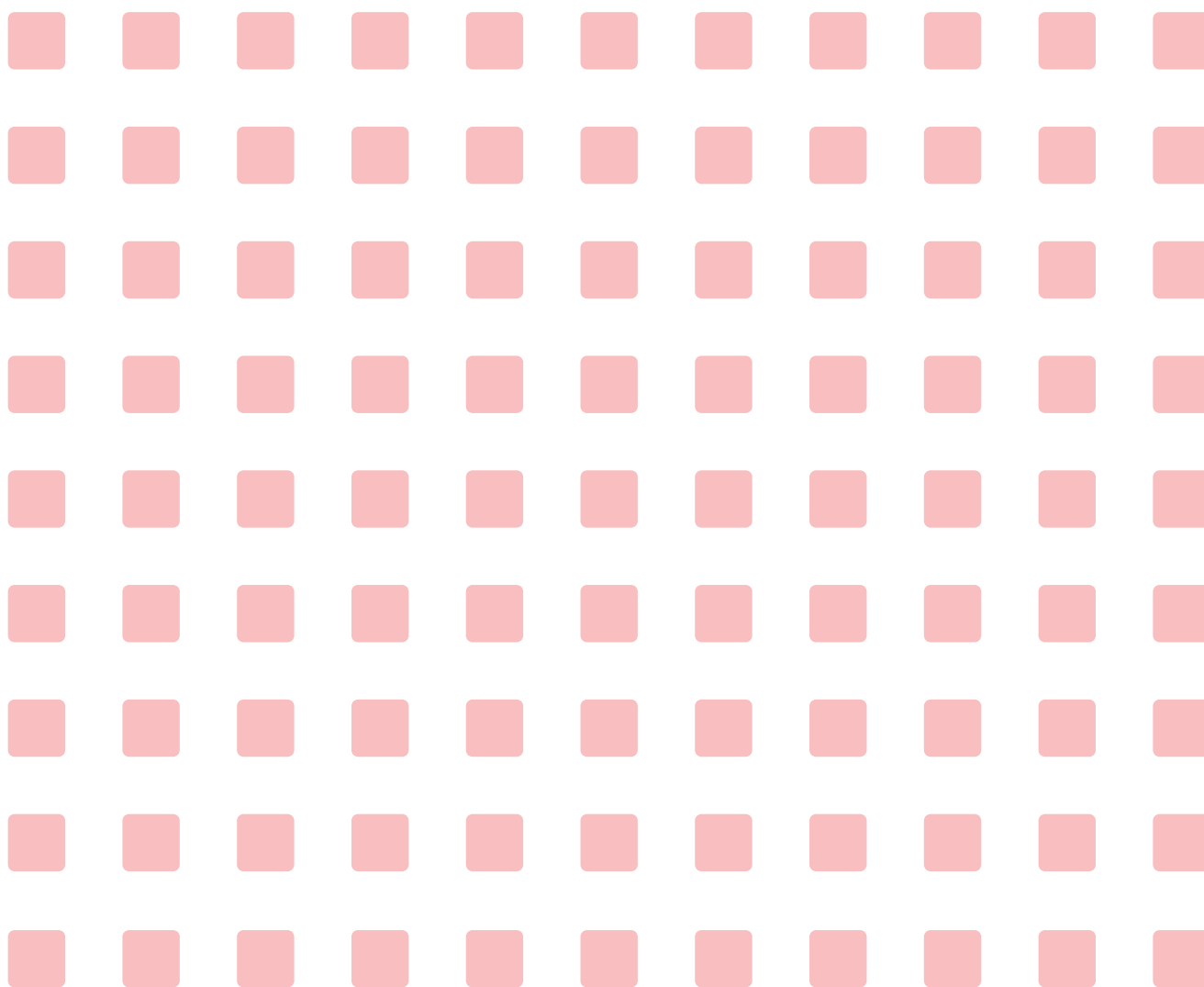
²⁴ Produksjonsindeks for bygge- og anleggsvirksomhet – SSB

²⁵ Regionalt nettverk 3/2024 (norges-bank.no)

²⁶ Boligprodusentene og Prognosesenteret (2024). Boligstatistikk pr. august. Pressekonferanse 17.09.2024.

Lavere aktivitet og økte lønns-, material- og rentekostnader har gitt svært svak lønnsomhet i bygg og anleggs-bransjen. Regionalt Nettverk forteller også om lite aktivitet og redusert etterspørsel fra offentlig sektor. Den svake utviklingen i byggenæringen trekker ned aktiviteten i store deler av landet, men påvirker regionene Midt, Innland og Øst mest. Mange er bekymret for at vi kan komme til å se fallende sysselsetting i bygg- og anlegg, samt at arbeidskraft kan forsvinne ut av landet. Dette kan få konsekvenser for næringen når etterspørselen øker igjen.

Landsorganisasjonen i Norge

Torggata 12, N-0181 Oslo

E-post: lo@lo.no

Telefon: 23 06 10 00

www.lo.no